

Теорія та методика навчання

УДК 378.091.33:77.01-051

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18071160>

Індивідуальний стиль професійної діяльності фотомитців та теоретико-практичні аспекти вибору технологій їх формування в освітній діяльності

Пацалюк Лілія Михайлівна

асистент кафедри образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання,

Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка,

46027, Тернопіль, Україна,

<https://orcid.org/0009-0009-4799-9986>

Тобілевич Галина Миколаївна

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва,

дизайну та методики їх навчання, Тернопільський національний

педагогічний університет імені В. Гнатюка, 46027, Тернопіль, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-8089-6331>

Вольська Світлана Олексіївна

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва,

дизайну та методики їх навчання, Тернопільський національний

педагогічний університет імені В. Гнатюка, 46027, Тернопіль, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-2775-5716>

Прийнято: 12.12.2025 | Опубліковано: 25.12.2025

***Анотація.** У статті охарактеризовано основні наукові підходи щодо трактування змісту індивідуального стилю професійної діяльності загалом та*

змісту індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього фотомитця, його структури у контексті навчання майбутніх фахівців. Особливу увагу присвячено теоретико-практичним аспектам вибору методів навчання, доцільних для формування стійкої, індивідуально-специфічної системи прийомів, способів, навичок і методів праці як виразника індивідуального стилю діяльності фотомитця.

Аналіз сучасних наукових розвідок, присвячених формуванню стійкої, індивідуально-специфічної системи прийомів, способів, навичок і методів праці як виразника індивідуального стилю діяльності фотомитця України та зарубіжжя свідчить про недостатню розробленість питань, які розкривають компоненти індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього фотомитця, а також питань, пов'язаних із методичними аспектами розвитку якостей, необхідних для вироблення індивідуального стилю діяльності у сфері фотомистецтва.

Метою дослідження є конкретизація характеристик індивідуального стилю професійної діяльності фотомитця, обґрунтування її структури, змістових компонентів, методичного забезпечення задля розвитку якостей, необхідних для вироблення індивідуального стилю діяльності в процесі підготовки майбутніх фотомитців.

Для досягнення поставленої мети застосовано **методи** аналізу й синтезу наукових джерел, абстрагування, моделювання.

У **результаті** дослідження уточнено характеристики індивідуального стилю професійної діяльності, розкрито структуру професійної діяльності фотомитця та теоретико-методичні аспекти розвитку стійкої, індивідуально-специфічної системи прийомів, способів, навичок і методів праці як виразника індивідуального стилю діяльності фотомитця. У **висновках** зазначено, що індивідуальний стиль діяльності фотомитця має унікальну структуру, загальнопрофесійні і специфічні компоненти. Для формування

індивідуального стилю діяльності в процесі навчання доцільними є етапність роботи та уніфіковані технології.

Ключові слова: *індивідуальний стиль діяльності, структура індивідуального стилю діяльності фотомитця, компоненти, освітні технології.*

Individual Style of Professional Activity of Photographic Artists and Theoretical and Practical Aspects of Selecting Technologies for Its Formation in Educational Activity

Liliia Patsaliuk

Assistant of the Department of Fine Arts, Design and Methods of Their Teaching,
Ternopil National Pedagogical University
named after V. Hnatyuk, 46027, Ternopil, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0009-4799-9986>

Halina Tobilevych

Candidate of Art History, Associate Professor, Department of Fine Arts, Design and
Methods of Their Teaching, Ternopil National Pedagogical University
named after V. Hnatyuk, 46027, Ternopil, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-8089-6331>

Svitlana Volska

Candidate of Art History, Associate Professor, Department of Fine Arts, Design and
Methods of Their Teaching, Ternopil National Pedagogical University
named after V. Hnatyuk, 46027, Ternopil, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-2775-5716>

***Abstract.** The article characterizes the main scholarly approaches to interpreting the content of individual style of professional activity in general and the individual style of professional activity of a future photographic artist in particular, as well as its structure in the context of training future specialists. Special attention is paid to the theoretical and practical aspects of selecting teaching methods that are appropriate for forming a stable, individually specific system of techniques, approaches, skills, and working methods as an expression of the individual style of a photographic artist's professional activity.*

An analysis of contemporary scholarly research devoted to the formation of a stable, individually specific system of techniques, approaches, skills, and working methods as an expression of the individual professional style of photographic artists in Ukraine and abroad indicates insufficient development of issues related to the components of the individual style of professional activity of a future photographic artist, as well as methodological aspects of developing the qualities necessary for shaping an individual style of activity in the field of photographic art.

***The purpose** of the study is to specify the characteristics of the individual style of a photographic artist's professional activity, to substantiate its structure and content components, and to justify methodological support aimed at developing the qualities necessary for forming an individual style of activity in the process of training future photographic artists.*

*To achieve the stated purpose, **methods** of analysis and synthesis of scholarly sources, abstraction, and modeling were employed.*

***As a result** of the study, the characteristics of the individual style of professional activity were clarified; the structure of the photographic artist's professional activity and the theoretical and methodological aspects of developing a stable, individually specific system of techniques, approaches, skills, and working methods as an expression of the individual style of photographic activity were revealed. **The conclusions** state that the individual style of a photographic artist's*

activity has a unique structure comprising general professional and specific components. For the formation of an individual style of activity in the educational process, a staged approach and unified educational technologies are considered appropriate.

Keywords: *individual style of activity, structure of the individual style of a photographic artist's activity, components, educational technologies.*

Постановка проблеми.

Професійну діяльність у різних сферах на сьогодні можна охарактеризувати через зростання темпів технологізації, інтенсифікацію комунікативних зв'язків, зростання конкурентності на ринку праці. Прогресивний процес змін, на жаль, не обходиться і без виникнення кризових явищ. Серед найбільш суттєвих – зневаження прояву індивідуальності особистості, формальність комунікативних зв'язків, що негативно впливає на стимулювання особистісного розвитку індивіда, відповідно і на його професійний розвиток. Це породжує протиріччя між запитом суспільства на вирішення ситуацій, які потребують швидкого, а іноді і миттєвого вирішення, та не завжди достатнім рівнем фаховості. Конкурентність у цьому випадку можна віднести як до позитивних факторів, так і до негативних.

О. Коханова констатує: «У таких доволі непростих умовах відбувається особистісне та професійне зростання сучасної молоді, яка, з одного боку, має все необхідне для того, щоб становлення її як особистості та фахівця здійснювалося якнайкраще. З іншого ж боку, численні, насамперед технічні переваги, створюють чимало труднощів у самостійній побудові власного життєвого шляху, налагодженні реальних (а не віртуальних) стосунків з людьми, у самотворенні образу майбутнього фахівця, який повинен виробити власний індивідуальний стиль професійної діяльності» [1].

Погоджуючись із твердженням автора, відзначаємо: проблема формування індивідуального стилю професійної діяльності в сучасних умовах є актуальною, оскільки відповідає суспільним запитам. Її розв'язання стосується, перш за все, сфери базової освіти, сфери формування компетентностей, програмних результатів навчання, які у подальшій фаховій діяльності забезпечать успішний кар'єрний зріст. В основі розв'язання проблеми – розуміння наукових підходів у трактуванні сутності поняття «індивідуальний стиль професійної діяльності», його структура, змістові компоненти та методичне забезпечення освітнього процесу.

Науковці вважають, що у більшості випадків формування індивідуального стилю відбувається у суб'єкта діяльності стихійно (О. Коханова, О. Лавренєва, О. Крупський та ін.). Водночас розуміння сутності індивідуального стилю професійної діяльності та специфіки фаху сприятиме індивідуалізації підготовки майбутнього фахівця. Важливим є розуміння методичної складової фахової підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналіз наукових публікацій вказує на те, що концепції індивідуального стилю діяльності розглядаються у царині психології як характеристика особистості, її особистісних якостей, в теорії філософської думки – як індивідуальна форма дій та вчинків у різних сферах буття. Особливу нішу у розвідках займають дослідження індивідуального стилю діяльності як стратегії поведінки у трудовій діяльності.

Так, О. Лавренєва та О. Крупський говорить про те, що «Індивідуальний стиль діяльності ... у філософському контексті стиль потрактовується як атрибут життєдіяльності людини, індивідуальна форма вияву нею унікальності в різних сферах буття (М. Каган, В. Тугаринов, Ш. Бюллер, М. Вебер, Ю. Габермас, Х. Ортега-і-Гассет, Е. Фромм та ін.) [Fromm, 1976]. Фундамент сучасного психологічного знання щодо стилів діяльності становлять праці А.

Адлера, Б. Ананьєва, К. Абульханової-Славської, Є. Ільїна, Є. Клімова, О. Леонтєва, С. Максименка, А. Маркової, В. Мерліна, К. Платонова, Б. Теплова, М. Щукіна та ін. Попри іноді суперечливі погляди, усі дослідники одностайні в тому, що стиль діяльності – це не набір окремих властивостей, а комплекс природних особливостей, який охоплює сталу систему методів і методик роботи, що формуються в суб'єкта, який прагне досягти ефективного результату у своїй діяльності. Цей стійкий комплекс, тісно пов'язаний із особливостями особистості, системою її цінностей, рис і якостей [А.Н. Леонтєв, 1982]» [2, с. 42].

Розвідки, присвячені індивідуальному стилю діяльності (Л. Андрощук, В. Євтушенко, І. Цар, Л. Савченко, К. Саф'ян, О. Лавренєва, О. Крупський, Т. Козелець, Г. Мешко та ін.) на теоретико-експериментальному рівні доводять, що прогнозування процесу його формування у будь якій сфері потребує розуміння його складових, таких як «особистість» та «діяльність», а також нерозривний зв'язок розвитку та становлення особистості, її особистісних властивостей із специфікою професійної діяльності. Не менш важливим у цій структурі є система цінностей конкретного індивіда.

Так, Г. Мешко індивідуальний стиль професійної діяльності трактує як певну стратегію поведінки в трудовій діяльності, яка детермінована індивідуальними й типовими особливостями її суб'єктів [8].

У дисертаційному дослідженні В. Євтушенко вказує, що «...оптимальний стиль професійної діяльності є такою системою найбільш ефективних прийомів та способів організації діяльності, яка вможливорює максимальний збіг об'єктивних вимог професійної діяльності і найбільш виражених індивідуальних особливостей суб'єктів і в такий спосіб забезпечує високий рівень ефективності виконуваної діяльності [5, с. 113].

Науковці, які розглядають специфіку індивідуального стилю діяльності з точки зору особистості, опираються на ідеї Б. Ананьєва та В. Мерліна та

зазначають, що індивідуальний стиль діяльності – системоутворююча ланка, «яка забезпечує інтегральність індивідуальності особистості та налічує три рівні (за В. Мерлін):

- рівень організму (біохімічні, загальносоматичні, нейродинамічні властивості),
- рівень індивідуально-особистісних властивостей (темперамент і характер),
- рівень суб'єкта соціальних відносин (особистісний і соціальний статус особистості як сукупність особливостей людини залежно від її соціальних ролей та приналежності до певних соціальних груп) [1].

Стиль індивідуальної діяльності дослідниками розглядається через призму його структури. Згідно розвідок Е. Климова (1969) та С. Дружилова (2012) структура стилю діяльності – це унікальна для кожної людини система способів і прийомів, що відображають її індивідуальність у процесі досягнення цілей. Вона містить ядро (вроджені властивості нервової системи, темперамент, природні здібності) та «прибудову» (свідомо сформовані якості й компенсаторні механізми: навички, світогляд, установки, емоції) і охоплює як особливості виконання дій, так і рівні постановки та реалізації цілей.

Аналіз наукових публікацій засвідчує, що проблематика індивідуального стилю професійної діяльності фотомитця розглядається сучасними науковцями у міждисциплінарному вимірі – крізь призму історії мистецтва, педагогіки, культурології та цифрових технологій. У дослідженнях з історії фотомистецтва О. Храмова-Баранова та ін. [9] аналізують історичні етапи становлення фотомистецтва та окреслюють його еволюцію як культурного й мистецького феномену, що формує професійні орієнтири сучасного фотомитця. Автори підкреслюють вплив соціокультурних і технологічних чинників на розвиток фотографії, що створює підґрунтя для усвідомлення індивідуального стилю професійної діяльності у сучасному освітньому контексті.

Проблему становлення фотографії як мистецької та освітньої практики порушує І. Бабій [10], досліджуючи генезу фотографії як виду образотворчого мистецтва та простежуючи її трансформацію від мистецької діяльності до повноцінної освітньої дисципліни. Акцентовано увагу на зміні змісту та функцій фотографії в системі мистецької освіти, що має безпосереднє значення для формування індивідуального стилю майбутніх фотомитців.

Інформаційний та пізнавальний потенціал фотографії як засобу фіксації й інтерпретації історичної та сучасної реальності розкриває Н. Заріпова [11]. Дослідження обґрунтовує цінність фотографії як інструменту осмислення дійсності, що впливає на змістово-сміслові та світоглядні аспекти індивідуального стилю професійної діяльності фотомитця.

У контексті воєнних подій та кризових суспільних трансформацій Я. Табінський [12] досліджує специфіку фотодокументалістики воєнного часу, акцентуючи увагу на ролі авторського стилю у створенні цілісних візуальних історій. Автор показує, що індивідуальний стиль фотографа формується через поєднання професійної майстерності, світоглядної позиції та емоційно-ціннісного осмислення подій, що є важливим для підготовки фотомитців у сучасних умовах.

Освітній потенціал фотографії у фаховій підготовці майбутніх спеціалістів у галузі графічного дизайну розкрито у праці А. Korol [13], де фотографія розглядається як важливий освітній компонент професійної мистецької освіти. У дослідженні підкреслено роль фотомистецтва у розвитку творчого мислення, візуальної культури та індивідуального стилю майбутніх фахівців, що має суттєве методичне значення.

Крізь призму гуманістичних ідей цифрового суспільства О. Місяк [14] аналізує фотомистецтво як форму ціннісного та світоглядного осмислення сучасної реальності. Автор досліджує вплив цифрових трансформацій на зміст і форму фотографічних образів, підкреслюючи значення гуманістичних

орієнтирів у формуванні індивідуального стилю професійної діяльності фотомитця.

У межах метамодерністського мистецького дискурсу О. Оніщенко [15] досліджує перформатистську фотографію як художню практику, акцентуючи на поєднанні концептуальності, емоційної щирості та іронічної дистанції. У роботі обґрунтовано значення авторського жесту, експерименту й міждисциплінарних підходів у формуванні індивідуального стилю сучасного фотомитця, наголошуючи на зростанні ролі світоглядної позиції митця у створенні візуальних образів.

Як дидактичний і творчий ресурс мистецької освіти Ю. Каменецька [16] аналізує сучасну урбаністичну фотографію у межах навчальної дисципліни «Мистецтво фотографії». Авторка підкреслює її потенціал у розвитку спостережливості, візуального мислення та здатності до осмислення міського простору, що сприяє становленню індивідуального стилю здобувачів мистецької освіти.

Вплив цифрових технологій і штучного інтелекту на сучасні дизайн-практики та освітній процес розглядає Є. Колесник Н. [17]. Акцентовано увагу на трансформації творчих процесів і розширенні інструментарію митця завдяки цифровим інноваціям, що у контексті фотомистецтва створює нові умови для формування індивідуального стилю професійної діяльності.

Проблематику гібридної фотографії у професійній освіті дизайнерів розкривають Л. Дерман та ін. [18], аналізуючи поєднання аналогових і цифрових процесів у навчанні. Автори обґрунтовують педагогічну доцільність інтеграції різних технологічних підходів та доводять, що така взаємодія сприяє розвитку експериментальності, техніко-технологічної культури й індивідуального стилю майбутніх фахівців.

Отже, структура професійної діяльності постає як цілісна система взаємопов'язаних компонентів, узгоджене функціонування яких забезпечує її результативність та ефективність.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Значний доробок науковців, який розкриває сутність стилю професійної діяльності як особистісного утворення не дає відповіді на питання яким чином виділені характеристики пов'язані з формуванням індивідуального стилю діяльності майбутнього фотомитця. Малодослідженими залишаються структура та компоненти індивідуального стилю діяльності фотомитця, а також етапність та методичне забезпечення освітнього процесу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Стаття покликана розкрити характеристики індивідуального стилю професійної діяльності фотомитця, її структуру та компоненти, що сприятиме вибору технологій навчання у процесі підготовки майбутніх фотографів, а також авторське бачення методичних аспектів формування індивідуального стилю майбутніх фотографів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Аналіз публікацій доводить, що індивідуальний стиль професійної діяльності особистості є цілісною системою, у якій поєднуються властивості усіх рівнів, притаманні індивідуальності та характеризується наступним:

- індивідуальною формою вияву особистістю унікальності в різних сферах буття, у професійній діяльності – це стратегія поведінки, найбільш ефективні прийоми та способи організації діяльності, особливості виконання дій, рівні постановки та реалізації цілей, дотримання об'єктивних вимог професійної діяльності;
- психологічними та фізіологічними особливостями особистості, її рисами та якостями ;
- системою цінностей особистості.

Ще один аспект розв'язання проблеми виділяють О. Лаврентьєва та О. Крупський. Науковці наголошують на тому, що про наявність індивідуального стилю професійної діяльності варто говорити тоді, коли вияв визначених рис і якостей набуває стійкого характеру. «Формування своєрідності в праці відбувається під час включення індивіда в професійну діяльність, його інтеграції у систему суспільних відносин, порівняння своїх підходів з особливостями інших професіоналів. Отже, коли суб'єкт опановує професію, у нього складається індивідуальна своєрідна система організації діяльності. Ця модель може постійно відтворюватися під час вирішення звичайних завдань, тому її іноді називають «почерк» у роботі, чи інакше кажучи – стиль професійної діяльності» [2, с. 42].

Підтримуючи твердження науковців, вважаємо що творчі професії, серед яких і фотомистецтво – не лише власна система організації діяльності чи модель. Саме модель чи «почерк» мають бути унікальними, що зробить його роботи неповторними та впізнаваними.

Опираючись на проведений аналіз досліджуваної проблеми вважаємо за доцільне підкреслити, що стиль діяльності фотомитця потребує чіткого розуміння структури досліджуваного феномену. Вона охоплює всі компоненти, від мотивації та постановки цілей до отримання кінцевого результату та його оцінки.

У наукових розвідках виділяють наступні *структурні компоненти* (незалежно від конкретної професії):

1. *Мотиви та цілі діяльності* (мотиваційно-цільовий блок) можна охарактеризувати як відповідь на питання навіщо і для чого фахівець виконує роботу. В основі мотивів – внутрішні потреби людини займатися певною діяльністю, в основі потреб – потреба в самореалізації, матеріальній забезпеченості, визнанні тощо. Мета діяльності полягає в усвідомленні

передбачуваного результату, її цілі та завдання виражаються у конкретизації загальної мети через постановку чітких та вимірних завдань, поетапності дій.

2. *Зміст та технології діяльності* (змістово-операційний (технологічний) блок) передбачають відповідь на питання «що» і «як саме» робити. Тобто, предмет праці (сфера діяльності), засоби праці, до яких відносимо інструменти, обладнання, технології, методики, які сприяють досягненню мети, професійні дії, у тому числі і алгоритми дій, професійні знання та уміння, навички.

3. *Організація та коригування процесу діяльності* (регулятивно-управлінський (контрольний) блок) розкривається через наявність умінь планувати (послідовність дій, термінів та необхідних ресурсів), приймати рішення (вибір оптимальних шляхів та методів роботи в умовах невизначеності або змін), контроль та коригування (внесення змін до плану дій у разі виявлення відхилень).

4. *Результативність процесу діяльності* (результативно-оцінний блок) – це кінцевий результат, своєрідний підсумок діяльності у матеріальному чи нематеріальному вияві (виріб, послуга тощо), який потребує оцінки результату. Оцінка результату полягає у визначенні якості продукту відповідно до мети та критерії якості. Наслідком оцінки є зворотний зв'язок, своєрідна інформація внутрішнього чи зовнішнього характеру про успішність діяльності, яка передбачає корекцію мотивації та планування майбутньої роботи, досить часто з врахуванням допущених помилок чи недоліків.

Взаємозв'язок зазначених компонентів формує динамічну систему: мотиваційні чинники спонукають до діяльності, діяльність зумовлює отримання певних результатів, а їх оцінювання впливає на подальше формування мотивації та процеси планування.

Зазначимо, що усі перелічені структурні компоненти можна вважати доцільними для майбутніх фотомитців, водночас у професії, у нашому випадку фотомитця, виразником індивідуального стилю є також його *специфічні*

компоненти, які відображають дотримання об'єктивних вимог професійної діяльності.

Саме тому, орієнтуючись на характеристики цілісної системи індивідуального стилю професійної діяльності особистості, її структури вартує зупинитись і на *компонентах індивідуального стилю діяльності фотомитця*, які можна описати через специфіку співвідношення орієнтовної, виконавчої та контрольної складових професійної діяльності.

Орієнтовна та виконавська складова передбачає набуття у процесі діяльності своєрідності виконання дій, адже саме вони найбільше впливають на результативність праці. Цей процес потребує експериментування у виборі тематики та жанру, улюблених об'єктів зйомки (портрет, пейзаж, документальна фотографія, натюрморт тощо) та розвитку умінь працювати з ними. Значну роль у виборі відграє темперамент митця (динамічний репортаж чи статичний портрет), спосіб комунікації з моделлю, рівень емпатії та здатність «бачити» момент.

Виконавська складова індивідуального стилю фотомитця значною мірою залежить від рівня розвитку комунікативних навиків, вміння взаємодіяти з моделями або клієнтами, створювати потрібну атмосферу під час зйомки (особливо важливо для портретної та весільної фотографії).

Комунікація не обмежується взаємодією з клієнтами чи моделями, це комунікація з оточуючим середовищем також, від пейзажних чи індустріальних, пасторальних фото та інших до пошуку кадрів, які відображають війну, катастрофи, інші негативні суспільні явища, важкі для сприйняття, але важливі у соціальному чи моральному плані.

Досить часто вибір улюблених об'єктів зйомки – відображення внутрішнього світу особистості, що є перевагою у формуванні індивідуального стилю фотомитця, адже здатність бачити світ по-своєму та втілювати у

фотографіях – це та складова, яка формує стиль діяльності і є психологічним аспектом.

Виконавська складова значною мірою також залежить від уміння вибирати техніку (камера, об'єктиви), працювати зі світлом (жорстке, м'яке, природне), обирати композицію та ракурс, специфіку постпродукції (колір, ретуш). Це техніко-технологічний аспект.

Попри зазначене, чи не провідну роль відводять художньо-естетичному світогляду майбутнього фотомитця – провідна тематика, філософське наповнення кадрів, емоційне забарвлення робіт (драматизм, мінімалізм, сюрреалізм). У цьому розкривається художньо-естетичний аспект виконавчої складової.

Контрольну складову вважають невіддільним елементом та ключовою функцією управління у професійній діяльності. Її метою визначено забезпечення досягнення мети, відповідність фактичних результатів запланованим. Попри управлінську до функцій контролю відносять діагностичну, оцінювальну, коригувальну, захисну та мобілізуючу.

Зрозуміло, що у професії фотомитця, контроль виражається у сприйнятті чи несприйнятті аудиторією твору мистецтва якщо мова іде про авторське фото, якщо ж фото замовне, документальне – це відповідність вимогам.

Цікавим у плані формування особистісного стилю діяльності фотомитця є поняття «самоконтролю», адже самоконтроль – своєрідний аналіз міри відповідності ідеї, що виникла у автора та тим результатом, якого він досяг.

Підсумовуючи, констатуємо, що сформований *професійний стиль діяльності фотомитця* характеризується наступними компонентами:

1. Мотиви та цілі діяльності.
2. Зміст та технології діяльності.
3. Організація та коригування процесу діяльності.
4. Результативність процесу діяльності.

5. Орієнтовна, виконавча та контрольна складова діяльності (психологічний, техніко-технологічний та художньо-естетичний аспекти).

Формування індивідуального стилю діяльності фотомитця потребує умінь різного рівня, які стосуються як володіння технічними прийомами (використання апаратури, оптики, освітлювальної техніки, експерименти з ними), так і умінь пошуку композиційних рішень – кадрування, побудова зображення. Рівень фаховості виражається також через вміння виконувати обробку та кольорокорекцію, що передбачає вибір певної палітри, контрасту, тонування та надалі стає візитівкою автора. Не менш важливим є володіння формально-змістовими елементами, які передбачають дотримання специфіки жанру, художніх прийомів, засобів тощо. У цьому випадку ми говоримо не лише про діяльнісну складову, але й про мистецьку [20, 21, 22, 24].

Означені вміння є результатом навчання, саме тому доцільно визначити *етапність* формування індивідуального стилю фотомитця як процесу, який потребує часу, практики та усвідомленості та ті *технології*, які забезпечать рівень фаховості.

Етапність:

1. Навчання та експерименти передбачає опанування основ фотографії, вивчення різних жанрів та технік, постійне навчання та відпрацювання нових завдань.

2. Аналіз робіт інших митців: перегляд робіт відомих фотографів, вивчення їхніх стилів для натхнення, але без прямого копіювання.

3. Самовираження та рефлексія: використання фотографії як інструменту для вираження власних емоцій, ідей та характеру.

4. Практика та відбір: постійна практика та критичний відбір власних робіт дає можливість зрозуміти, які елементи відображають особисте бачення.

5. Розвиток особистих якостей: виховання ініціативності, самостійності та творчості у процесі професійної діяльності.

Кінцева мета – створити впізнаваний художній образ, у якому достовірність поєднується з власним, унікальним баченням фотографа [21].

Виділені етапи досить часто є синхронними, адже в процесі навчання формуються уміння самовираження та рефлексія, критичність, власне бачення, ініціативність, самостійність та творчість.

Технології навчання можна виділити у відповідності до етапів формування індивідуального стилю фотомитця.

Навчання – процес, який відображено у освітніх компонентах, передбачених у програмах підготовки фахівців з фотомистецтва. Оскільки досліджувана проблема стосується загалом формування індивідуального стилю фотомитця, зупинимось на тих технологіях навчання, які будуть доцільними при опануванні більшості дисциплін як уніфіковані.

Серед розмаїття технологій на нашу думку до уніфікованих можемо віднести *структурно-логічні (задані) технології* – алгоритмічні методи організації навчання, які передбачають логічну послідовність етапів: від визначення мети та планування шляхів її досягнення до контролю і оцінювання фінального результату.

Як поетапна система організації освітнього процесу означена технологія охоплює постановку завдань навчання, вибір способів розв'язання навчальної проблеми, діагностику самого процесу виконання завдання та оцінку отриманих результатів, тобто фінальне судження про досягнення мети.

Особистісно орієнтовані технології стосуються організації такого освітнього процесу у центрі уваги якого особистість студента, його потреби, інтереси, здібності та індивідуальні темпи розвитку, що якнайкраще відповідає особистісним характеристикам у формуванні індивідуального стилю професійної діяльності. Мета тих технологій – не просто передати знання, а створити умови для саморозвитку, самореалізації та становлення особистості як активного суб'єкта навчальної діяльності.

У особистісно орієнтованих технологіях враховано рівноправність учасників освітнього процесу (суб'єкт-суб'єкт взаємодія), спрямованість на розвиток (критичне мислення, творчі здібності, комунікативні навички, емоційно-вольова сфера), індивідуалізація навчання (вибір змісту та методів, темпів навчання), свобода вибору (можливість обирати завдання, форми роботи, шляхи досягнення мети), створення ситуацій успіху.

При формуванні індивідуального стилю професійної діяльності фотомитця вартує використовувати наступні особистісно орієнтовані технології:

- технології розвиваючого навчання, які спрямовані на розвиток теоретичного мислення та формування власних способів дій;
- проєктні технології, які передбачають виконання самостійних проєктів, спрямованих на вирішення реальної проблеми, робота над тривалими фотоісторіями, об'єднаними спільною ідеєю, змушує митця дотримуватися єдиної стилістики;
- технології обмеження (Self-Constraint), свідоме обмеження себе в інструментах (наприклад, зйомка лише на один фікс-об'єктив або лише в ЧБ) для пошуку нових виразних можливостей;
- технології інтерактивного навчання, які побудовані на використанні методів що сприяють активній взаємодії, наприклад: дискусії, рольові ігри, мозковий штурм, асоціативний куш, крісло автора тощо;
- технологія портфоліо – збір, систематизація та аналіз індивідуальних досягнень студента за певний період навчання;
- технологія рефлексивного аналізу передбачає ведення творчого щоденника або портфоліо-рев'ю з менторами для розуміння сильних сторін свого бачення.

Серед технологій, які також вартує залучати – *інтеграційні технології*, адже їх використання забезпечує інтеграцію знань та умінь з різних дисциплін, тем, навчальних проблем, що відповідає суті діяльності фотографа.

Ігрові технології сприяють формуванню умінь вирішувати завдання через комплексний вибір альтернативних варіантів заданої теми чи сюжету.

Діалогові технології забезпечують розвиток комунікативних навиків.

Тренінгові технології дають можливість відпрацювати до автоматизму алгоритм дій у різних ситуаціях та способів розв'язання типових завдань. Тренінгові технології також дають можливість експериментувати.

Згідно логіки етапів формування індивідуального стилю професійної діяльності фотомитців вартує звернути увагу на технологію Visual Literacy – *аналіз* доробку відомих митців для глибинного розуміння їхніх стильових рішень, методів та візуальної мови. Цей метод слугує джерелом натхнення та професійного розвитку, але не допускає буквального наслідування чи копіювання. У царині мистецтва фотографії метри Б. Михайлов, Д. Богачук, Діана Арбус, Кріс Філіп, Берт Стерн (1929-2013), Білл Брандт (1904-1983) та інші. Їх творчість є унікальною [23].

Попри аналіз творів дієвим методом є *майстер класи* фотомитців. Їх використання дає змогу усвідомити певні аспекти професійності, надихає на пошук власних шляхів пошуку композиції, колористики, сюжету, жанру, інших моментів.

Цифрові технології, а саме сенсорні технології (Capture Tech), обчислювальна фотографія (Computational Photography), технології постпродукції та ШП-редагування, хмарні та мережеві технології [25, 26, 27].

Вибір технологій навчання, які завжди поєднуються між собою, у значній мірі залежить від завдань, які передбачено при опануванні конкретного освітнього компоненту. Визначальним чинником у становленні індивідуального стилю майбутнього фахівця є постать викладача, який виступає живим зразком

професійної майстерності, транслуючи власний унікальний стиль діяльності, який стає орієнтиром для майбутнього фахівця.

Висновки. Сформований стиль професійної діяльності – це інструмент її оптимізації. Він проявляється у здатності особистості адаптовувати методи діяльності під власні індивідуальні якості. Такий вибіркового підхід забезпечує успішність виконання завдань за мінімальних психологічних витрат, оскільки фахівець працює у «своєму» ритмі та форматі, орієнтуючись на власну систему цінностей.

Актуальність формування індивідуального стилю на початкових етапах професіоналізації зумовлена його роллю як механізму професійної адаптації. Раннє вибудовування стильових особливостей дозволяє майбутньому фахівцю уникнути типових помилок «входу в професію».

Аналіз наукових розвідок дав можливість виділити та охарактеризувати структурні компоненти індивідуального стилю діяльності фотомитця. Доведено, що попри спільні для усіх професій компоненти: мотиви та цілі діяльності, зміст та технології діяльності, організація та коригування процесу діяльності, результативність процесу діяльності, є компонент, який притаманний лише майстрам фотографії – орієнтовна, виконавча та контрольна складова діяльності, яка розкривається через психологічний, техніко-технологічний та художньо-естетичний аспекти.

У статті також розкрито авторське бачення методичних аспектів формування індивідуального стилю майбутніх фотографів, а саме етапність та уніфіковані технології, які є доцільними у підготовці фотомитця. Серед зазначених технологій – особистісно орієнтовані технології навчання (розвиваючого навчання, обмеження (Self-Constraint), інтерактивного навчання, портфоліо, рефлексивного аналізу), ігрові, діалогові, тренінгові та цифрові технології.

Поєднання чіткої структури компонентів стилю з поетапним впровадженням інноваційних навчальних технологій забезпечує формування конкурентоспроможного фотомитця з унікальним професійним «почерком».

Глибоке опрацювання структури індивідуального стилю є фундаментом для його адекватного моделювання в освітньому процесі. Це гарантує, що розроблені навчальні завдання та діагностичні інструменти будуть релевантними реальній професійній діяльності, що і визначає вектор наших подальших наукових пошуків. Напрями наступних досліджень полягають у використанні структурного аналізу професійного стилю для проектування навчальних завдань, що моделюють реальні професійні ситуації, розробки діагностичного апарату, адаптованого до специфіки фаху фотомитця, забезпечення точності відображення внутрішньої структури стилю в інструментах оцінювання.

Список використаних джерел

1. Коханова О.П. Індивідуальний стиль професійної діяльності: значення та проблема формування. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5563/1/O.Kokhanova_TUOS_2_IL.pdf
2. Лавренєва О., Крупський О. Психолого-педагогічні засади формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*. Дніпро, 2022. № 2 (24). С. 41–49.
3. Андрощук Л. М. Індивідуальний стиль діяльності педагога-хореографа як наукова проблема. *Народна освіта*. Електронне наукове фахове видання. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=984 (дата звернення: 12.12.2025).
4. Цар І. Теоретичні передумови формування індивідуального стилю професійної діяльності вчителя-гуманітарія. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. № 10 (Ч. 1), 2014. С. 219-225.

5. Євтушенко В.І. Характерологічні детермінанти індивідуального стилю професійної діяльності поліцейського: дис. ... доктора філософії: 053 Психологія. Київ, 2022. 200 с.
6. Савченко Л.О., Саф'ян К.Ю. Проблема формування професійної культури майбутніх фахівців із технологічної та дизайн підготовки. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2023. №211. С. 42-48.
7. Козелець Т.І. Формування індивідуального стилю дизайнера в процесі фахової підготовки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школі*. 2017, Вип. 56-57 (109-110). С. 182-187.
8. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. К. : Академвидав, 2010. 197 с.
9. Храмова-Баранова О. Л., Зайцева В. С. Історичні аспекти розвитку фотомистецтва: особливості і перспективи. *Дослідження з історії і філософії науки і техніки*. 2021. Т. 30, № 2. С. 108–114. URL: <https://www.vestnikdnu.dp.ua/index.php/ifnit/article/download/95/102>
10. Бабій І. Генеза фотографії як виду образотворчого мистецтва: від мистецьких практик до освітньої дисципліни. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2025. № 2. URL: <https://journals.uran.ua/visnyknakkkim/article/download/338978/327284>
11. Заріпова Н. М. Інформаційний потенціал фотографії у дослідженні минулого та сучасності, її цінність як історичного джерела. *Молодий вчений*. 2025. URL: <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/download/150/2427/5072-1>
12. Табінський Я. Фотодокументалістика воєнного часу: авторський стиль у створенні візуальних історій. *Вісник Львівського університету*. 2025. Вип. 10. С. 120–128. URL:

<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/viewFile/13284/13490>

13. Korol A. Мистецтво фотографії як важливий освітній компонент у підготовці майбутніх фахівців у галузі графічного дизайну. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 63, ч. 1. С. 105–110. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/63_2023/part_1/63-1_2023.pdf

14. Місяк О. Гуманістичні ідеї у фотомистецтві крізь призму становлення цифрового суспільства. *Аудіовізуальне мистецтво та медіатехнології: тенденції та перспективи*. 2025. С. 142–146. URL: https://www.ksada.org/wp-content/uploads/2025/08/zbirnyk_materialiv_ii_mizhnarodnoyi_naukovo_praktychnoyi_konferencziyi-1.pdf

15. Оніщенко О. Перформатистська фотографія як художня практика метамодерністського мистецтва. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*. 2025. № 36. С. 230–236. URL: <http://nv.knutkt.edu.ua/article/download/332832/323805>

16. Каменецька Ю. Сучасна урбаністична фотографія як предмет вивчення дисципліни «Мистецтво фотографії» (на прикладі ІКІТД МАУП). *Збірник наукових праць «Українська академія мистецтва»*. 2025. Вип. 37. С. 131–135. URL: <https://journals.naoma.kyiv.ua/index.php/uam/article/download/204/191>

17. Колесник Н. Є. Цифрові технології та штучний інтелект у дизайні й освіті: інновації та перспективи. *Design, Visual Art & Creativity: Modern Trends and Technologies*. 2024. № 2. С. 14–17. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/42215/1/1.pdf>

18. Дерман Л., Охман Н., Шевченко А. Теоретичні та практичні аспекти гібридної фотографії у професійній освіті дизайнерів: взаємодія аналогових і цифрових процесів. *Молодь і ринок*. 2024. № 12(232). С. 84–88. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/download/315164/311418>

19. Кондрашов М. Управління формуванням професійної позиції як процес підготовки студентів до вчительської праці. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Випуск 51. 2014. С. 12-16.

20. Fotografi – kto je a nie je profesionál. URL: <https://www.fotokurzy.sk/blog/post/postid-4/fotografi---kto-je-a-nie-je-profesional> (дата звернення: 12.12.2025).

21. Як знайти свій власний стиль фотографії: посібник для фотографів-початківців. URL: <https://www.fotouniverzita.cz/jak-najit-svuj-vlastni-fotograficky-styl-pruvodce-pro-zacinajici-fotografy/> (дата звернення: 12.12.2025).

22. Основи фотомистецтва : навчально-методичний посібник / упорядник : Ю. В. Коваленко. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. 105 с.

23. Естетика фотографії 100 кращих фотографів Світу. URL: <https://photoschool.ua/ua/club/articles/1483-100-best-photographers> (дата звернення: 12.12.2025).

24. Кармазіна Н. В. Фотографія як засіб вираження фотомитця. *Яровиця. Науково-методичний та культурно-просвітницький часопис*. № ½.2024 (41/42). С. 18-24.

25. Аніщенко О. В. Технології навчання дорослих. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7699/1/%D0%90%D0%BD%D1%96%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%20%D0%A2%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf (дата звернення: 12.12.2025).

26. Янкович О., Беднарек Ю, Анджеєвська А. Освітні технології сучасних навчальних закладів: навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім В. Гнатюка, 2015. 212 с.

27. Rafael C Gonsales, Richard E Woods «Digital Image Processing». Longman (Pearson Education), 2017. 1072 p.